

การศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. ในสัตว์เคี้ยวเอื้อง

มัญชรี ทัตติยพงศ์* มยุรี ไวยครุฑ กิ่งดาว หมอแก้ว
สุภาวรรณ งามจิตต์เอื้อ มณฑกานต์ วงศ์ภากร

กลุ่มปรสิตวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ เขตกลาง จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

*ผู้รับผิดชอบบทความ โทรศัพท์ 0-2579-8908-14 ต่อ 325 โทรสาร 0-2579-8918-19 E-mail: munchareet@dld.go.th

บทคัดย่อ

โรคไทเลอริโอซิส (Theileriosis) เป็นโรคปรสิตในเลือดซึ่งมีสาเหตุจากเชื้อไทเลอเรีย (*Theileria* spp.) ตรวจพบได้บ่อยในสัตว์เคี้ยวเอื้องของประเทศไทยและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสัตว์และเศรษฐกิจ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. ที่ตรวจพบในสัตว์เคี้ยวเอื้อง โดยรวบรวมตัวอย่างเลือดสัตว์เคี้ยวเอื้องที่ส่งมายังห้องปฏิบัติการปรสิตวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เพื่อชันสูตรโรคปรสิตในเลือดระหว่างเดือนสิงหาคม – ธันวาคม 2556 ซึ่งมีตัวอย่างเลือดที่พบเชื้อ *Theileria* spp. ด้วยวิธีเลือดป้ายสไลด์ย้อมสีจำนวน 101 ตัวอย่าง แบ่งเป็นตัวอย่างเลือดจากโค 86 ตัวอย่าง กระบือ 13 ตัวอย่าง และกระทิง 2 ตัวอย่าง และเมื่อทดสอบด้วยวิธี PCR ที่จำเพาะต่อยีน MPSP พบว่าให้ผลบวกจำนวน 72 ตัวอย่าง โดยพบแถบสารพันธุกรรมขนาด 815 คู่เบส จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวน 26 ตัวอย่าง มาทำการวิเคราะห์ลำดับนิวคลีโอไทด์และศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. ร่วมกับตัวอย่างจากฐานข้อมูล GenBank โดยการสร้าง phylogenetic tree สามารถจำแนกได้ 11 type ประกอบด้วย Type 1-8 และ N1-N3 ซึ่งตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดจัดอยู่ในกลุ่มเชื้อ *Theileria* spp. ที่ไม่ก่อโรครุนแรง (benign theileriosis) และพบว่าตัวอย่างจัดอยู่ใน Type 3 (2/26), 6 (16/26), 7 (7/26) และ N1 (1/26) ผลการวิเคราะห์ค่าความคล้ายคลึงของสายนิวคลีโอไทด์ในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่าอยู่ในช่วง 58.1-100% และเมื่อศึกษาลำดับกรดอะมิโนของตัวอย่างจาก Type 3, 6, 7 และ N1 พบตำแหน่งที่แตกต่างของแต่ละ Type จำนวน 8, 15, 8 และ 10 ตำแหน่งตามลำดับ โดยมีค่าความคล้ายคลึงกันโดยรวม 65.7-100% การศึกษานี้ทำให้เห็นว่าเชื้อ *Theileria* spp. ในสัตว์เคี้ยวเอื้องที่พบในประเทศไทยมีความหลากหลายทางพันธุกรรมเป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: ไทเลอเรีย สัตว์เคี้ยวเอื้อง ยีน MPSP

บทนำ

โรคไทเลอริโอซิส (Theileriosis) เกิดจากเชื้อโปรโตซัวไทเลอเรีย (*Theileria* spp.) จัดอยู่ในตระกูล Theileriidae เป็นเชื้อขนาดเล็กและมีรูปร่าง (shape) แตกต่างกันไป เช่น กลม (round) รูปไข่ (oval) รูปคอมม่า (comma) และรูปแท่ง (rod) มักอาศัยในเม็ดเลือดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมโดยเฉพาะสัตว์เคี้ยวเอื้องสามารถจัดกลุ่มเชื้อ *Theileria* spp. ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเชื้อที่ก่อความรุนแรง (malignant lymphoproliferative theileriosis) ได้แก่ *Theileria annulata* และ *T. parva* ก่อให้เกิดอัตราการตายและอัตราการป่วยสูงเนื่องจากเชื้อมีการเพิ่มปริมาณในต่อมน้ำเหลือง ก่อนเข้าสู่ระบบไหลเวียนโลหิต โดยพบการแพร่ระบาดในพื้นที่แอฟริกา และกลุ่มเชื้อที่ไม่ก่อความรุนแรง (benign theileriosis) ได้แก่ *T. sergenti/buffeli/orientalis* พบการแพร่ระบาดในเขตเอเชีย ออสเตรเลีย และรัสเซีย (Uilenberg, 1981; Fujisaki et al., 1994; Chansiri et al., 1999) โดยเชื้อทั้ง 2 กลุ่มนี้มีเห็บเป็นพาหะนำเชื้อแต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นเห็บชนิดใด ในประเทศไทยมีการตรวจพบเชื้อ *Theileria* spp. ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2514 โดยพบเชื้อในโคพื้นเมืองทางภาคใต้ (ปิยะ, 2514) ต่อมา มีรายงานพบเชื้อในโคนมในภาคกลาง (สถาพร และฉวีวรรณ, 2531) และโคพื้นเมืองทางภาคเหนือ (อิทธิพล และคณะ, 2532) โดยทั่วไปสัตว์ที่ติดเชื้อมักไม่แสดงอาการป่วยเด่นชัด แต่การติดเชื้อมักก่อปัญหาต่อสุขภาพสัตว์และนำไปสู่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจตามมาได้ เนื่องจากการติดเชื้อในสัตว์ที่อยู่ในภาวะเครียดหรือในสัตว์สายพันธุ์พื้นเมืองมักทำให้เกิดอาการป่วยรุนแรง โดยพบอาการ เบื่ออาหาร ไข้สูง อ่อนเพลีย น้ำนมลด โลหิตจางรุนแรงและทำให้สัตว์ตายได้ (Aparna et al., 2011)

การตรวจวินิจฉัยโรคนี้ทำได้โดยการตรวจหาเชื้อ *Theileria* spp. ในเลือดสัตว์ด้วยวิธีเลือดป้ายสไลด์ย้อมสี (stained blood smear) แต่เนื่องจากรูปร่างของปรสิตในเม็ดเลือดแดงในตระกูลนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกันจนไม่สามารถจำแนกชนิดได้ จึงต้องอาศัยลักษณะของโรค และระบาดวิทยาในการจำแนกชนิด (มานพ, 2545) ถึงแม้ว่าเชื้อแต่ละชนิดมีความคล้ายคลึงกันมาก แต่จากการศึกษาทางชีวโมเลกุล พบว่าเชื้อเหล่านี้มีความหลากหลายทางพันธุกรรม โดยยีนที่นิยมใช้เป็นเครื่องหมายโมเลกุลทางพันธุกรรม (molecular marker) คือ ยีนที่ควบคุมการสร้าง major piroplasm surface protein (MPSP) ซึ่งเป็นยีนที่แสดงออกในระยะที่เชื้ออยู่ในเม็ดเลือดแดง (RBC stage) ในการศึกษาทางระบาดวิทยาเชิงชีวโมเลกุลและความหลากหลายทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. โดยใช้ allele-specific PCR amplification พบว่าสามารถแบ่งลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. ออกเป็น 5 ไทป์ (Type) ได้แก่ Buffeli type (B1 และ B2 type), Chitose type (C type), Ikeda type (I type), และ Thai type (Kawazu et al., 1992; Matsuba et al., 1993; Kubota et al., 1996; Sarataphan et al., 1999; Inoue et al., 2001) ต่อมาได้มีการศึกษาวิเคราะห์ลำดับนิวคลีโอไทด์และ phylogenetic tree ของยีนเดียวกัน พบว่าสามารถจัดกลุ่มเชื้อได้ถึง 8 type ได้แก่ Type 1-8 (Jeong et al., 2010; Yokoyama et al., 2011) และการศึกษาเมื่อเร็ว ๆ นี้ พบว่าสามารถแยก *Theileria* spp. เพิ่มอีก 3 type คือ Type N1-N3 (Altangerel et al., 2011; Bawm et al., 2014; Sivakumar et al., 2014) ในประเทศไทยมีการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. โดยอาศัยยีน MPSP และ small subunit ribosomal RNA (ssrRNA) พบว่าเชื้อ *Theileria* spp. มีความใกล้ชิดกับเชื้อในกลุ่ม *T. sergenti/buffeli/orientalis*

ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ก่อโรครุนแรง (Kakuda et al., 1998; Sarataphan et al., 1999) และจากการศึกษาของ Kakuda et al. (1998) พบว่าเชื้อที่พบในประเทศไทยมีลักษณะทางพันธุกรรมไม่สัมพันธ์กับเชื้อที่แยกได้จากประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา ต่อมา Sarataphan et al. (1999) ทำการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. จากโคโดยอาศัยยีน MPSP ของเชื้อในกลุ่ม benign *Theileria* พบว่าเชื้อมีลักษณะทางพันธุกรรมเหมือนกับ B1 type, C type และ Thai type จากนั้น Sarataphan et al. (2003) ทำการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. จากโคและกระบือโดยอาศัยยีนเดียวกัน พบว่าเชื้อมีลักษณะใกล้เคียงกับ C type และ Thai type โดย C type ที่พบมีลักษณะทางพันธุกรรมที่คล้ายกับเชื้อสายพันธุ์ที่พบในประเทศอินโดนีเซียมากกว่าประเทศญี่ปุ่น ในปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลว่าเชื้อ *Theileria* spp. ที่ตรวจพบในประเทศไทยมีลักษณะทางพันธุกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ ดังนั้นการศึกษารั้วนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบหาสารพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. ที่ตรวจพบในสัตว์เคี้ยวเอื้องในระหว่างเดือนสิงหาคม – ธันวาคม 2556 และศึกษาลักษณะความสัมพันธ์และความคล้ายคลึงกันทางพันธุกรรมระหว่างเชื้อ *Theileria* spp. ที่พบในประเทศไทยและเชื้อที่พบจากประเทศอื่น ๆ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังเชื้อทางระบาดวิทยาเชิงโมเลกุลต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ตัวอย่างเลือด (Blood samples)

ตัวอย่างเลือดของสัตว์เคี้ยวเอื้องที่ส่งมาตรวจชันสูตรโรคที่กลุ่มปรีสตีวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ระหว่างเดือนสิงหาคม – ธันวาคม 2556 ซึ่งตรวจพบเชื้อ *Theileria* spp. โดยวิธี stained blood smear รวมจำนวน 101 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นตัวอย่างเลือดจากโคจำนวน 86 ตัวอย่าง กระบือจำนวน 13 ตัวอย่าง และกระทิงจำนวน 2 ตัวอย่าง

การสกัดสารพันธุกรรม (DNA extraction)

สกัดสารพันธุกรรม (DNA) จากตัวอย่างเลือดที่ตรวจพบเชื้อ *Theileria* spp. ด้วยชุดสกัด Genomic DNA Mini Kit (Geneaid, Taiwan) ตามคำแนะนำของบริษัทผู้ผลิต และเก็บไว้ที่อุณหภูมิ -20°C จนกว่านำมาใช้งาน

การเพิ่มปริมาณสารพันธุกรรม (DNA amplification)

เพิ่มปริมาณ DNA ของเชื้อ *Theileria* spp. ด้วยปฏิกิริยาลูกโซ่โพลีเมอร์เรส (polymerase chain reaction, PCR) ซึ่งดัดแปลงมาจากวิธีของ Kakuda et al. (1998) โดยใช้ไพรเมอร์ (primer) ที่มีความจำเพาะต่อยีน MPSP ประกอบด้วย forward primer 5'-CACGCTATGTTGTCCAAGAG-3' และ reverse primer 5'-GCAAGTGGTGAGAACTTGTGCGAC-3' ซึ่งให้ผลผลิต PCR (PCR product) ขนาด 815 bp มีขั้นตอนโดยย่อคือ เตรียมส่วนผสมของปฏิกิริยา PCR ซึ่งประกอบด้วย 10× buffer (Qiagen, Germany), dNTPs (Qiagen) 2 mM,

forward และ reverse primer อย่างละ 0.5 μ M, Taq DNA polymerase (HotStarTaq^{TM}, Qiagen) 2.5 unit และเติม distilled water จนครบปริมาตร 18 μ l จากนั้นเติม DNA template 2 μ l นำส่วนผสมที่ได้ไปทำปฏิกิริยา PCR โดยใช้เครื่องเพิ่มปริมาณสารพันธุกรรมยี่ห้อ Thermo Scientific^{TM} รุ่น Px2 Thermal Cycler (Thermo Scientific^{TM}, USA) โดยใช้ PCR condition ดังนี้ initial denaturation ที่ 95°C นาน 5 นาที ตามด้วย denaturation ที่ 95°C นาน 1 นาที annealing ที่ 59°C นาน 1 นาที และ extension ที่ 72°C นาน 1 นาที จำนวน 40 รอบ ตามด้วย final extension ที่ 72°C นาน 10 นาที นำ PCR product ที่ได้ไปแยกด้วย 1.5% agarose gel electrophoresis แล้วย้อม ethidium bromide เพื่อวิเคราะห์ขนาดของ PCR product ภายใต้แสง UV เปรียบเทียบกับตัวควบคุมบวกและลบ

การหาลำดับเบส (DNA sequencing)

สุ่มตัวอย่างที่ให้ผลบวกต่อ PCR มาทำการเพิ่มปริมาณ DNA โดยปรับปริมาตรของส่วนผสมของปฏิกิริยาเป็น 40 μ l ตามวิธี PCR ข้างต้น จากนั้นตัด agarose gel ที่มีแถบ PCR product (ขนาด 815 bp) และทำให้บริสุทธิ์โดยใช้ GenepHlow^{TM} Gel/PCR Kit (Geneaid) ตามคำแนะนำของบริษัทผู้ผลิต จากนั้นหาลำดับนิวคลีโอไทด์ (direct sequencing) โดยใช้ BigDye v3.1 Terminator cycle sequencing kit (Applied Biosystems, USA) ด้วยเครื่อง Applied Biosystems Prism 3130X1 genetic analyzer (Applied Biosystems)

การวิเคราะห์ลำดับเบสและความสัมพันธ์เชิงวิวัฒนาการ (Phylogenetic analysis)

วิเคราะห์ลำดับนิวคลีโอไทด์ของยีน MPSP ของตัวอย่างที่ศึกษาด้วยโปรแกรม Blastn (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/blastn>) และเรียงเทียบลำดับนิวคลีโอไทด์แบบขนาน (multiple sequence alignment) กับตัวอย่างอื่นจากฐานข้อมูล GenBank (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov>) ดังแสดงใน Table 1 ด้วยโปรแกรม Muscle (Edgar, 2004) สร้างและวิเคราะห์ phylogenetic tree โดยวิธี Maximum likelihood และทดสอบความเชื่อมั่นของ phylogenetic tree ด้วยวิธี bootstrap จำนวน 1,000 ครั้ง โดยมี *T. annulata* และ *T. parva* เป็นตัวนอกกลุ่ม (outgroup) และหาค่าความคล้ายคลึงกัน (Percent similarity) ของลำดับ นิวคลีโอไทด์และกรดอะมิโนด้วยโปรแกรม MEGA 6 version 6.06 (Tamura et al., 2013) เรียงเทียบแบบขนานและวิเคราะห์ลำดับกรดอะมิโนด้วยโปรแกรม BioEdit version 7.2.5 (Hall, 1999)

Table 1. *Theileria* MPSP gene sequences used in this study.

Type	GenBank accession no.	Host	Country
1	D12689	Cattle	Japan
	AB571978	Cattle	China
	AB016279	Water buffalo	Russia
	AB560819	Cattle	Vietnam
	AB571938	Cattle	Mongolia
	AB562544	Cattle	Thailand
	AB016280	Cattle	Japan
	JN648696	Tick	Korea
	AB871339	Cattle	Myanmar
2	D87190	Cattle	Korea
	D11046	Cattle	Japan
	DQ078264	-	China
	JN648700	Tick	Korea
3	AB701456	Cattle	Sri Lanka
	AB571893	Cattle	Mongolia
	AB562541	Cattle	Thailand
	AB562579	Water buffalo	Thailand
	D87189	Cattle	Australia
	D87207	Cattle	Taiwan
	AB008369	Cattle	UK
	AB871349	Cattle	Myanmar
4	AB562561	Water buffalo	Thailand
	AB871316	Cattle	Myanmar
5	AB701448	Cattle	Sri Lanka
	AB602383	Tick	Mongolia
	AB562552	Cattle	Thailand
	AB560827	Cattle	Vietnam
	AB491347	Cattle	Japan
	AB571967	Cattle	China
	D87198	-	Korea
	AB871347	Cattle	Myanmar
6	AB010702	Cattle	USA
	AF236093	Cattle	China
	GQ180192	Yak	China
	AB010703	Cattle	Thailand (Kamphaeng saen)
7	AB701452	Cattle	Sri Lanka
	AB562533	Cattle	Thailand
	AB218430	Cattle	Japan (Okinawa)
	AB571887	Cattle	Mongolia
	AB560823	Cattle	Vietnam
	AB562581	Water buffalo	Thailand
	AF102500	Cattle	Indonesia
	AB081329	Cattle	Thailand (Narathiwat)
	AB871368	Cattle	Myanmar
	HQ444179	Cattle	India
8	D50304	Cattle	Japan
	D87191	Cattle	Korea
	D87205	Cattle	Japan
N1	AB845491	Water buffalo	Sri Lanka
	AB560833	Sheep	Vietnam
	AB016277	Water buffalo	Vietnam
N2	AB560829	Water Buffalo	Vietnam
	AB562566	Water buffalo	Thailand
N3	AB571901	Cattle	Mongolia
	AB562532	Cattle	Thailand
	AB562560	Water buffalo	Thailand
	AB571884	Cattle	Vietnam

- = no data

ผลการศึกษา

จากตัวอย่างเลือดทั้งหมด 101 ตัวอย่าง พบว่ามีตัวอย่างที่ให้ผลบวกต่อยีน MPSP ด้วยวิธี PCR (MPSP-PCR assay) รวมจำนวน 72 ตัวอย่าง (Table 2) ประกอบด้วยตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดน่าน จำนวน 47 ตัวอย่าง ตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดสิงห์บุรีจำนวน 6 ตัวอย่าง ตัวอย่างเลือดจากกรุงเทพมหานครเป็นโค จำนวน 16 ตัวอย่าง กระบือจำนวน 1 ตัวอย่าง และตัวอย่างเลือดกระทิงจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 2 ตัวอย่าง โดยยีนที่สังเคราะห์ได้มีขนาด 815 bp (Figure 1)

Table 2. Summary results of PCR, sequencing and phylogenetic analyses.

Province	Host	Number of samples	Number of PCR positive samples	Sequenced samples	Number of samples in each MPSP type			
					3	6	7	N1
Nan	Cattle	51	47	11	0	11	0	0
Lopburi	Water buffalo	12	0	0	-	-	-	-
Singburi	Cattle	6	6	5	2	0	3	0
Bangkok	Cattle	29	16	7	0	3	4	0
	Water buffalo	1	1	1	0	0	0	1
Prachuapkhirikhan	Gaur	2	2	2	0	2	0	0
Total		101	72	26	2	16	7	1

Figure 1. Example of PCR amplification products (815 bp) in ethidium bromide-stained agarose gel. Lane M: 100 bp DNA ladder; lane P: Positive control; lane N: Negative control; lane 1-22: *Theileria* DNA samples.

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงวิวัฒนาการของลำดับนิวคลีโอไทด์ของยีน MPSP ของตัวอย่างที่ศึกษาและจากฐานข้อมูล GenBank โดยการสร้าง phylogenetic tree (Figure 2) พบว่าสามารถจัดกลุ่มของสายนิวคลีโอไทด์ได้ 11 type (Type 1-8 และ N1-N3) และแยกจากกลุ่ม outgroup ได้อย่างชัดเจน (bootstrap 100%) โดยตัวอย่างที่ศึกษาจัดอยู่ใน Type 3 จำนวน 2 ตัวอย่าง (Singburi-3 และ 5) Type 6 จำนวน 16 ตัวอย่าง

(Prachuapkhirikhan-1 และ 2; Nan-4, 6, 11, 13, 19, 22, 24, 26, 29, 42 และ 47; Bangkok-4, 21 และ 22) Type 7 จำนวน 7 ตัวอย่าง (Singburi-1, 2 และ 4; Bangkok-7, 10, 14 และ 24) และ Type N1 จำนวน 1 ตัวอย่าง (Bangkok-30) และพบว่ามีค่าความคล้ายคลึงกันของลำดับนิวคลีโอไทด์ (nucleotide similarity) ของตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดอยู่ในช่วง 58.1-100% (ไม่แสดงข้อมูล) เมื่อแยกแต่ละ Type พบว่าตัวอย่างที่ศึกษาใน Type 3, 6, และ 7 มีค่าความคล้ายคลึงกันภายในกลุ่ม 99.2%, 97.4-100% และ 96.4-100% ตามลำดับ (Table 3 A-C) และเมื่อนำตัวอย่างที่ศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับตัวอย่างจากฐานข้อมูล GenBank พบว่ากลุ่มตัวอย่างใน Type 3, 6, 7 และ N1 มีค่าความคล้ายคลึงกันอยู่ในช่วง 98.3-99.9%, 87.9-100%, 95.1-100% และ 96.8-98.4% ตามลำดับ (Table 3 A-D)

จากการศึกษาโดยนำสายนิวคลีโอไทด์ของตัวอย่างถอดรหัสเป็นสายกรดอะมิโนแล้วนำมาเรียงเทียบกับแบบขนานกับตัวอย่างจากฐานข้อมูล GenBank ในแต่ละ Type (Figure 3) พบว่าในแต่ละ Type มีตำแหน่งที่เป็นลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน (specific site of amino acid) โดย Type 3 พบ 8 ตำแหน่ง (ตำแหน่งที่ 9, 42, 60, 91, 131, 157, 174 และ 213) Type 6 พบ 15 ตำแหน่ง (ตำแหน่งที่ 12, 22, 24, 29-31, 38, 53, 97, 104, 126, 138-163, 176, 188, 199, 234-235 และ 246) Type 7 พบ 8 ตำแหน่ง (ตำแหน่งที่ 94, 139, 144, 148, 164, 173, 183 และ 185-186) และ Type N1 พบ 10 ตำแหน่ง (ตำแหน่งที่ 12, 37, 39, 43, 57, 165, 190, 192, 212 และ 246) เมื่อนำตัวแทนตัวอย่างของแต่ละ Type มาวิเคราะห์ความคล้ายคลึงกันของลำดับสายกรดอะมิโน (amino acid similarity) พบว่าอยู่ในช่วง 65.7-100% (Table 4) โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใน Type 3, 6, 7 และ N1 มีค่าความคล้ายคลึงกันอยู่ในช่วง 97.2-99.2%, 88.7-100%, 96.4-100% และ 94.8% ตามลำดับ

Table 3. Similarity analysis of *Theileria* nucleotide sequences for Type 3 (A), Type 6 (B), Type 7 (C) and Type N1 (D) from this study (shown in red) compared with sequences available in GenBank.

A) Type 3

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	3-AB701456		98.4	98.6	98.4	98.6	98.4	98.4	98.8	98.8	99.1
2	3-AB571893			98.6	98.4	98.6	98.4	98.4	98.3	98.8	99.1
3	3-AB562541				99.9	99.7	99.6	99.6	98.6	99.1	99.2
4	3-AB562579					99.6	99.5	99.5	98.4	99.0	99.1
5	3-D87189						99.6	99.6	98.6	99.1	99.2
6	3-D87207							99.6	98.4	99.0	99.1
7	3-AB008369								98.4	99.0	99.1
8	3-Singburi-3									99.2	99.0
9	3-Singburi-5										99.5
10	3-AB871349										

B) Type 6

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	6-AB010702		100	100	88.2	88.2	88.2	88.1	88.0	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	88.1	87.9
2	6-AF236093			100	88.2	88.6	88.6	88.5	88.3	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	87.9
3	6-GQ180192				88.2	88.2	88.2	88.5	88.3	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	88.5	87.9
4	6-AB010703					98.8	98.8	97.3	97.2	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.3	97.2
5	6-Prachuapkhirikhan-1						100	97.5	97.4	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.4
6	6-Prachuapkhirikhan-2							97.5	97.4	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.5	97.4
7	6-Nan-4								100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
8	6-Nan-6									100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
9	6-Nan-11										100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
10	6-Nan-13											100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
11	6-Nan-19												100	100	100	100	100	100	100	100	100
12	6-Nan-22													100	100	100	100	100	100	100	100
13	6-Nan-24														100	100	100	100	100	100	100
14	6-Nan-26															100	100	100	100	100	100
15	6-Nan-29																100	100	100	100	100
16	6-Nan-42																	100	100	100	100
17	6-Nan-47																		100	100	100
18	6-Bangkok-21																			100	100
19	6-Bangkok-22																				100
20	6-Bangkok-4																				

C) Type 7

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	7-AB701452		99.2	98.9	96.4	96.1	95.7	95.5	99.1	99.2	98.0	99.2	98.8	99.2	97.5	96.8	99.1	98.8
2	7-AB562533			99.3	97.1	96.8	96.4	96.2	99.4	99.5	98.3	99.5	99.1	99.5	97.9	97.5	99.4	99.1
3	7-AB218430				96.3	96.1	95.6	95.5	99.0	99.2	97.9	99.2	98.9	99.2	97.7	96.8	99.0	98.8
4	7-AB571887					99.2	98.8	97.8	96.8	96.9	96.0	96.9	96.5	96.9	96.7	99.1	96.8	96.5
5	7-AB560823						99.1	97.8	96.5	96.7	95.7	96.7	96.2	96.7	96.4	99.1	96.5	96.2
6	7-AB562581							97.4	96.1	96.2	95.6	96.2	95.8	96.2	96.0	98.7	96.1	95.8
7	7-AF102500								96.0	96.1	95.1	96.1	95.7	96.1	96.1	98.4	96.0	95.7
8	7-AB081329									99.9	98.7	99.9	99.5	99.9	97.9	97.2	99.7	99.5
9	7-Bangkok-7										98.8	100	99.6	100	98.0	97.3	99.9	99.6
10	7-Bangkok-10											98.8	98.7	98.8	98.4	96.4	98.7	98.4
11	7-Bangkok-14												99.6	100	98.0	97.3	99.9	99.6
12	7-Bangkok-24													99.6	97.6	96.9	99.5	99.2
13	7-Singburi-4														98.0	97.3	99.9	99.6
14	7-Singburi-1															97.1	97.9	97.8
15	7-Singburi-2																97.2	96.9
16	7-AB871368																	99.5
17	7-HQ444179																	

D) Type N1

		1	2	3	4
1	N1-AB845491		97.6	96.8	97.2
2	N1-AB560833			98.0	98.4
3	N1-AB016277				97.9
4	N1-Bangkok-30				

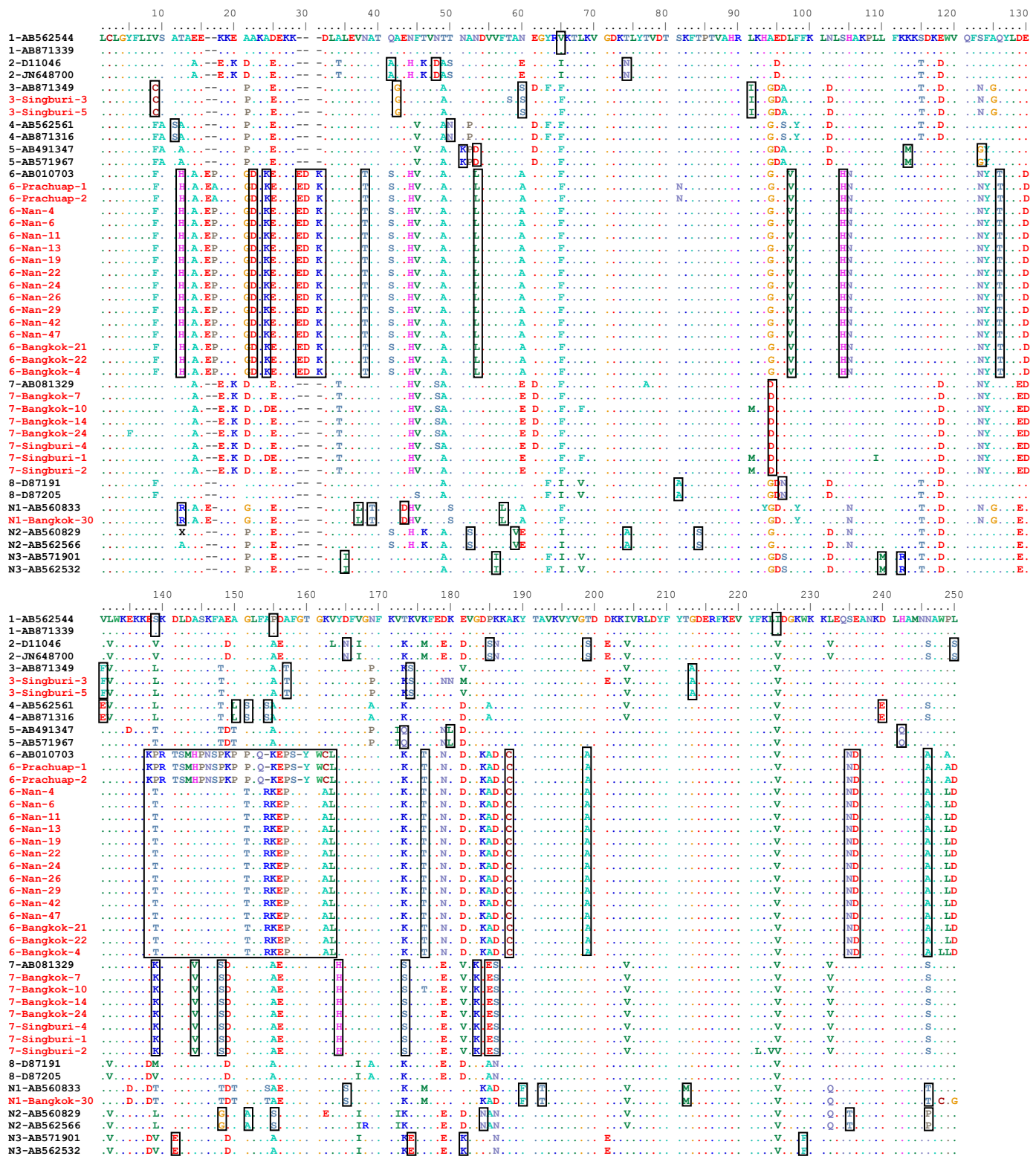

Figure 3. Multiple alignments of deduced MPSP amino acid sequences of *Theileria* spp. isolated in this study (shown in red) and published sequences retrieved from GenBank database.

วารสารสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ (Thai-MAH eJournal): ISSN 1905-5048, <http://mah.dcd.go.th>, Volume 9 Number 2 (Sep – Dec 2014) : 1-17

11

วิจารณ์และสรุป

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำตัวอย่างเลือดในสัตว์เคี้ยวเอื้องที่ตรวจพบเชื้อ *Theileria* spp. ด้วยวิธี stained blood smear มาตรวจหาสารพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. โดยใช้ MPSP-PCR assay พบว่าสามารถตรวจพบสารพันธุกรรมในเลือดของสัตว์เคี้ยวเอื้อง ได้แก่ โค กระบือ และกระทิง จาก 4 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 71.29 (72/101) โดยไม่สามารถตรวจพบสารพันธุกรรมในตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดน่านจำนวน 4 ตัวอย่าง ตัวอย่างเลือดกระบือทั้งหมดจากจังหวัดลพบุรี และตัวอย่างเลือดโคจากกรุงเทพมหานครจำนวน 13 ตัวอย่าง อาจเนื่องมาจากความหลากหลายทางพันธุกรรมของเชื้อ ค่าปริมาณเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (packed cell volume; PCV) จำนวนเชื้อปรสิตในเลือด (level of parasitemia) และการสกัดสารพันธุกรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการตรวจหาสารพันธุกรรมของเชื้อในตัวอย่างเลือด (detection limit) ของ MPSP-PCR assay (Eamens et al., 2013)

จากการศึกษา phylogenetic tree โดยใช้สายนิวคลีโอไทด์ของยีน MPSP จากตัวอย่างที่ให้ผลบวกต่อ MPSP-PCR assay และตัวอย่างจากฐานข้อมูล GenBank สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 11 type สอดคล้องกับการศึกษาของ Altangerel et al. (2011) ซึ่งทำการศึกษาในตัวอย่างเลือดจากโคและกระบือในประเทศไทย การศึกษาของ Bawm et al. (2014) ซึ่งทำการศึกษาในตัวอย่างเลือดโคในประเทศพม่า และการศึกษาของ Sivakumar et al. (2014) ซึ่งทำการศึกษาในตัวอย่างเลือดกระบือในประเทศศรีลังกา นอกจากนี้ยังสามารถแยกกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาออกจากกลุ่มเชื้อที่ก่อโรครุนแรง (U22888 และ Z48740) สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ซึ่งพบว่าเชื้อ *Theileria* spp. ที่พบในประเทศไทยมีลักษณะทางพันธุกรรมอยู่ในกลุ่มเชื้อที่ไม่ก่อโรครุนแรง คือ *T. sergenti/buffeli/orientalis* (Kakuda et al., 1998; Sarataphan et al., 1999; Altangerel et al., 2011) โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่าตัวอย่างเลือดโคจัดอยู่ใน 3 type (Type 3, 6 และ 7) ส่วนตัวอย่างเลือดกระทิงจัดอยู่ใน Type 6 และตัวอย่างเลือดกระบือจัดอยู่ใน และ Type N1 ซึ่งพบจำนวน Type น้อยกว่าการศึกษาก่อนหน้านี้ของ Altangerel et al. (2011) ที่ทำการศึกษตัวอย่างเลือดโค จำนวน 200 ตัวอย่าง และตัวอย่างเลือดกระบือ จำนวน 255 ตัวอย่าง จากพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคเหนือและ 5 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ ซึ่งพบว่าเชื้อ *Theileria* spp. ที่พบในโคและกระบือในประเทศไทยนั้น จัดอยู่ใน 5 type (Type 1, 3, 5, 7 และ N3) และ 7 type (Type 1, 3, 4, 5, 7, N2 และ N3) ตามลำดับ

ตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้เชื้อ *Theileria* spp. ส่วนใหญ่ (16/26) จัดกลุ่มอยู่ใน Type 6 ซึ่งเป็นตัวอย่างเลือดโคที่มาจากจังหวัดน่านและกรุงเทพมหานคร รวมถึงตัวอย่างเลือดกระทิงจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพบว่าตัวอย่างเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกันภายในกลุ่มสูงถึง 97.4-100% (Table 3B) และมีความใกล้เคียงกับตัวอย่างเลือดโคจากกำแพงแสน (AB010703) ซึ่งการศึกษาก่อนหน้านี้โดย Sarataphan et al. (1999) ด้วยวิธี allele-specific PCR พบว่าตัวอย่างเลือดโคจากกำแพงแสนนี้จัดอยู่ใน Thai type นอกจากนี้ยังพบว่าภายใน Type 6 มีตัวอย่างจากประเทศจีน (AF236093 และ GQ180192) และสหรัฐอเมริกา (AB010702) ซึ่งแยกออกเป็นกิ่งย่อยอย่างชัดเจน (bootstrap 99%) สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ซึ่งรายงานเชื้อที่พบในประเทศไทย (AB010703) มีความแตกต่างจากลักษณะทางพันธุกรรมของทั้ง 2 ประเทศ (Kakuda et al., 1998) สำหรับใน

Type 7 พบตัวอย่างของการศึกษานี้จำนวน 7 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดสิงห์บุรีและกรุงเทพมหานคร มีค่าความคล้ายคลึงกันภายในกลุ่มสูงถึง 96.4-100% (Table 3C) โดยตัวอย่างส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับตัวอย่างจากประเทศอินเดีย (HQ444179) ประเทศพม่า (AB871368) และจังหวัดนราธิวาส (AB081329) และมีตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดสิงห์บุรีจำนวน 1 ตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับเชื้อที่พบจากประเทศอินโดนีเซีย (AF102500) สอดคล้องกับการศึกษาของ Sarataphan et al. (2003) ด้วยวิธี allele-specific PCR ที่รายงานว่าลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. จากโคและกระบือที่พบซึ่งจัดอยู่ใน C type นั้น มีลักษณะทางพันธุกรรมที่คล้ายคลึงกับเชื้อที่พบในประเทศอินโดนีเซีย (AF102500) ส่วนตัวอย่างที่พบใน Type 3 จำนวน 2 ตัวอย่าง เป็นตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดสิงห์บุรี มีค่าความคล้ายคลึงกันสูงถึง 99.2% (Table 3A) ต่างจากการศึกษาของ Altangerel et al. (2011) ที่รายงานว่าใน Type 3 พบตัวอย่างเลือดโคจากทุกพื้นที่ที่ทำการศึกษาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบตัวอย่างเลือดกระบือซึ่งจัดอยู่ใน Type N1 เช่นเดียวกับการศึกษาของ Sivakumar et al. (2014) ซึ่งรายงานพบเชื้อจากตัวอย่างเลือดกระบือจากประเทศศรีลังกาและจัดอยู่ใน Type N1 และ N2 ในทางตรงข้ามการศึกษาก่อนหน้านี้ในประเทศไทยโดย Altangerel et al. (2011) กลับพบว่าตัวอย่างเลือดกระบือจัดอยู่ใน Type N2 และ N3 อย่างไรก็ตามในการศึกษารุ่นนี้ไม่พบตัวอย่างใน Type 2 เช่นเดียวกับการศึกษาก่อนหน้านี้ในประเทศไทย (Sarataphan et al., 1999; Sarataphan et al., 2003; Altangerel et al., 2011) นอกจากนี้ผลการศึกษารุ่นนี้ยังชี้ให้เห็นว่าแหล่งที่มาของตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดกลุ่มของ phylogenetic tree

เมื่อศึกษาถึงลำดับกรดอะมิโนพบว่าในแต่ละ Type มีตำแหน่งของกรดอะมิโนที่จำเพาะแตกต่างกัน โดย Type 3 พบ 8 ตำแหน่ง Type 6 พบ 15 ตำแหน่ง Type 7 พบ 8 ตำแหน่ง และ Type N1 พบ 10 ตำแหน่ง (Figure 3) และเมื่อพิจารณาลำดับกรดอะมิโนใน Type 6 โดยเฉพาะกลุ่ม Thai type พบว่ามีความแตกต่างกันของกรดอะมิโนที่ตำแหน่ง 138-163 สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างเลือดกระทิงทั้ง 2 ตัวอย่างมีกรดอะมิโนที่เหมือนกับตัวอย่างโคจากกำแพงแสน (AB010703) และกลุ่มตัวอย่างเลือดโคจากจังหวัดน่านและกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของ phylogenetic tree และมีค่าความคล้ายคลึงกันของกรดอะมิโนระหว่าง 2 กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วง 89.0-89.5% (Table 4) ซึ่งการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่าตัวอย่างโคจากกำแพงแสน (AB010703) และจากประเทศจีนมีความแตกต่างของลำดับกรดอะมิโนที่ตำแหน่งเดียวกันเช่นกัน (Kakuda et al., 1998) และจากการศึกษาตำแหน่งของกรดอะมิโนที่จำเพาะของเชื้อในแต่ละ Type ของประเทศเกาหลีในปี 2012 พบว่ามีการพบตำแหน่งกรดอะมิโนที่จำเพาะเพิ่มขึ้นจากปี 2010 (Kang et al., 2012) ชี้ให้เห็นว่าเชื้อมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางพันธุกรรมอยู่ตลอดเวลา จึงควรทำการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเชื้อ *Theileria* spp. ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีรายงานพบว่า *T. orientalis* เป็นสาเหตุของการตายของโคพันธุ์ลูกผสมในทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย (HQ444179) ซึ่งเชื่อมีความใกล้เคียงในระดับจีโนมเลกุลกับตัวอย่างจากจังหวัดนราธิวาสของประเทศไทย (AB081329) และตัวอย่างจากประเทศอินโดนีเซีย (AF102500) (Aparna et al., 2011) รวมถึงมีรายงานพบอุบัติการณ์ของเชื้อ *T. orientalis* สายพันธุ์ใหม่ในประเทศออสเตรเลียที่เกิดจากการกลายพันธุ์ทำให้เชื้อสามารถก่อโรครุนแรงขึ้นและเกิดการระบาดในหลายพื้นที่ (Kamau et al., 2011)

จากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าเชื้อ *Theileria* spp. ที่พบในประเทศไทยนั้นมีความหลากหลายทางพันธุกรรมเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังไม่ทราบถึงพาหะที่นำเชื้อชนิดนี้อย่างชัดเจน จึงควรศึกษาเพิ่มเติมโดยเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์ที่ศึกษาและเก็บตัวอย่างจากหลากหลายพื้นที่ รวมถึงพาหะนำเชื้อและแนวทางการติดต่อของเชื้อ เพื่อเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กลุ่มปรสิตวิทยาและกลุ่มไวรัสวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ที่ช่วยเหลืองานด้านเทคนิคทางห้องปฏิบัติการ และขอขอบคุณ น.สพ.ดร. ณชัย ศรราชพันธุ์ ที่เอื้อเฟื้อเชื้อ *Theileria* spp. ซึ่งใช้เป็นตัวควบคุมบวกในการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะ อรรถกานนท์. 2514. การตัดม้ามโคเพื่อการศึกษาพยาธิในเม็ดโลหิต. สัตวแพทยสาร. 22(2): 39-46.
- มานพ ม่วงใหญ่. 2545. ไทเลอเรีย. วิทยาสัตว์เซลล์เดียวทางสัตวแพทย์. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ. หน้า 197-203.
- สถาพร จิตตपालพงศ์ และฉวีวรรณ เลียววิจักขณ์. 2531. การสำรวจพยาธิโปรโตซัวในเลือดของโคนมที่หนองโพ. การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 26. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ. ระหว่างวันที่ 3-5 กุมภาพันธ์ 2531. หน้า 9-14.
- อิทธิพล ชัยชนะพูนพล พัทธรา วิฑูรกุล และสุรพงษ์ อุดมพันธ์. 2532. ปัญหาพยาธิของโคนมขาวดำพันธุ์แท้. การประชุมวิชาการด้านปศุสัตว์ ครั้งที่ 8. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ระหว่างวันที่ 7-9 มิถุนายน 2532. หน้า 40-46.
- Altangerel, K., Sivakumar, T., Inpankaew, T., Jittapalapong, S., Terkawi, M.A., Ueno, A., Xuan, X., Igarashi, I. and Yokoyama, N. 2011. Molecular prevalence of different genotypes of *Theileria orientalis* detected from cattle and water buffaloes in Thailand. J. Parasitol. 97: 1075-1079.
- Aparna, M., Ravindran, R., Vimalkumar, M.B., Lakshmanan, B., Rameshkumar, P., Kumar, K.G., Promod, K., Ajithkumar, S., Ravishankar, C., Devada, K., Subramanian, H., George, A.J. and Ghosh, S. 2011. Molecular characterization of *Theileria orientalis* causing fatal infection in crossbred adult bovines of South India. Parasitol. Int. 60: 524-529.

- Bawm, S., Shimizu, K., Hirota, J., Tosa, Y., Htun, L.L., Maw, N.N., Thein, M., Kato, H., Sakurai, T. and Katakura, K. 2014. Molecular prevalence and genetic diversity of bovine *Theileria orientalis* in Myanmar. *Parasitol. Int.* 63: 640–645.
- Chansiri, K., Kawazu, S., Kamio, T., Terada, Y., Fujisaki, K., Philippe, H. and Sarataphan, N. 1999. Molecular phylogenetic studies on *Theileria* parasites based on small subunit ribosomal RNA gene sequences. *Vet. Parasitol.* 83: 99–105.
- Eamens, G.J., Gonsalves, J.R., Jenkins, C., Collins, D. and Bailey, G. 2013. *Theileria orientalis* MPSP types in Australian cattle herds associated with outbreaks of clinical disease and their association with clinical pathology findings. *Vet. Parasitol.* 191: 209–217.
- Edgar, R.C. 2004. MUSCLE: multiple sequence alignment with high accuracy and high throughput. *Nucleic Acids Res.* 32: 1792-1797.
- Fujisaki, K., Kawazu, S. and Kamio, T. 1994. The taxonomy of the bovine *Theileria* spp. *Parasitol. Today.* 10: 31–33.
- Hall, T.A. 1999. BioEdit: a user-friendly biological sequence alignment editor and analysis program for Windows 95/98/NT. *Nucl. Acids. Symp. Ser.* 41: 95-98.
- Inoue, M., Van Nguyen, D., Meas, S., Ohashi, K., Sen, S., Sugimoto, C. and Onuma, M. 2001. Survey of *Theileria* parasite infection in cattle in Cambodia and Vietnam using piroplasm surface protein gene-specific polymerase chain reaction. *J. Vet. Med. Sci.* 63: 1155–1157.
- Jeong, W., Yoon, S.H., An, D.J., Cho, S.H., Lee, K.K. and Kim, J.Y. 2010. A molecular phylogeny of the benign *Theileria* parasites based on major piroplasm surface protein (MPSP) gene sequences. *Parasitol.* 137: 241–249.
- Kakuda, T., Shiki, M., Kubota, S., Sugimoto, C., Brown, W.C., Chansiri, K., Sarataphan, N. and Onuma, M. 1998. Phylogeny of benign *Theileria* species from cattle in Thailand, China and the U.S.A. based on the major piroplasm surface protein and small subunit ribosomal RNA genes. *Int. J. Parasitol.* 28: 1261–1267.
- Kamau, J., de Vos, A.J., Playford, M., Salim, B., Kinyanjui, P. and Sugimoto, C. 2011. Emergence of new types of *Theileria orientalis* in Australian cattle and possible cause of theileriosis outbreaks. *Parasit. Vectors.* 4: 22-32.
- Kang, S.W., Nguyen, L.T.K., Noha, J.H., Reddy, K.E., Kweon, C.H. and Choe, S.E. 2012. Phylogenetic analysis of benign *Theileria* species based on major piroplasm surface protein (MPSP) genes from ticks of grazing cattle in Korea. *Vet. Parasitol.* 189: 145–152.

- Kawazu, S., Sugimoto, C., Kamio, T. and Fujisaki, K. 1992. Analysis of the genes encoding immunodominant piroplasm surface proteins of *Theileria sergenti* and *Theileria buffeli* by nucleotide sequencing and polymerase chain reaction. *Mol. Biochem. Parasitol.* 56: 169–175.
- Kubota, S., Sugimoto, C., Kakuda, T. and Onuma, M. 1996. Analysis of immunodominant piroplasm surface antigen alleles in mixed populations of *Theileria sergenti* and *T. buffeli*. *Int. J. Parasitol.* 26: 741–747.
- Matsuba, T., Kubota, H., Tanaka, M., Hattori, M., Murata, M., Sugimoto, C. and Onuma, M. 1993. Analysis of mixed parasite populations of *Theileria sergenti* using cDNA probes encoding a major piroplasm surface protein. *Parasitol.* 107: 369–377.
- Sarataphan, N., Kakuda, T., Chansiri, K. and Onuma, M. 2003. Survey of benign *Theileria* parasites of cattle and buffaloes in Thailand using allele-specific polymerase chain reaction of major piroplasm surface protein gene. *J. Vet. Med. Sci.* 65: 133-135.
- Sarataphan, N., Nilwarangkoon, S., Tananyutthawongse, C., Kakuda, T., Onuma, M. and Chansiri, K. 1999. Genetic diversity of major piroplasm surface protein genes and their allelic variants of *Theileria* parasites in Thai cattle. *J. Vet. Med. Sci.* 61: 991–994.
- Sivakumar, T., Tattiyapong, M., Fukushi, S., Hayashida, K., Kothalawala, H., Silva, S.S., Vimalakumar, S.C., Kanagaratnam, R., Meewewa, A.S., Suthaharan, K., Puvirajan, T., de Silva, W.K., Igarashi, I. and Yokoyama, N. 2014. Genetic characterization of *Babesia* and *Theileria* parasites in water buffaloes in Sri Lanka. *Vet. Parasitol.* 200: 24-30.
- Tamura, K., Stecher, G., Peterson, D., Filipski, A. and Kumar, S. 2013. MEGA6: Molecular evolutionary genetics analysis version 6.0. *Mol. Biol. Evol.* 30: 2725-2729.
- Uilenberg, G. 1981. Theilerial species of domestic livestock. In: *Advances in the Control of Theileriosis*. Edited by A.D. Irvin, M.P. Cunningham and A.S. Young. Martinus Nijhoff, The Hague. p. 4–37.
- Yokoyama, N., Ueno, A., Mizuno, D., Kuboki, N., Khukhuu, A., Igarashi, I., Miyahara, T., Shiraishi, T., Kudo, R., Oshiro, M., Zakimi, S., Sugimoto, C., Matsumoto, K. and Inokuma, H. 2011. Genotypic diversity of *Theileria orientalis* detected from cattle grazing in Kumamoto and Okinawa prefectures of Japan. *J. Vet. Med. Sci.* 73: 305–312.

Molecular characterization of *Theileria* spp. in ruminants

Muncharee Tattiyapong* Mayuree Waiyakroot Kingdao Mohkeaw

Supawan Ngamjiteu Montakan Vongpakorn

Parasitology Section, National Institute of Animal Health, Department of Livestock Development, Kasetklang, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

*Corresponding author: Tel. 0-2579-8908-14 ext. 325 Fax 0-2579-8918-19 E-mail: munchareet@dld.go.th

Abstract

Theileriosis is a haemoparasitic disease caused by *Theileria* spp., which is commonly detected in ruminants in Thailand. The *Theileria* infection has an impact on animal health and economic. The objective of this study was to determine the genetic diversity of *Theileria* spp. found in ruminants. Among the ruminant blood samples submitted to Parasitology Section, National Institute of Animal Health during August – December 2013, 101 samples including 86 cattle blood samples, 13 water buffalo blood samples and 2 gaur blood samples were positive for *Theileria* spp. by stained blood smear. When using PCR method to detect MPSP gene of *Theileria* spp., 72 out of 101 samples were positive showing the expected band of 815 bp. Twenty-six PCR product samples were simple randomly selected and successfully sequenced. The MPSP gene sequences were then analyzed by phylogenetic tree construction along with other *Theileria* sequences retrieved from GenBank. The phylogram formed 11 types containing Type 1-8 and N1-N3. All of MPSP gene sequences obtained in this study clustered with the benign *Theileria* sequences and found in Type 3 (2/26), 6 (16/26), 7 (7/26), and N1 (1/26). The sample sequences demonstrated nucleotide similarity of 58.1-100%. Multiple alignments of deduced amino acid sequences showed specific amino acid sites of each type: 8, 15, 8 and 10 for Type 3, 6, 7 and N1, respectively. The overall similarity of MPSP sequences was 65.7-100%. These findings revealed that *Theileria* spp. circulating in ruminants in Thailand have high levels of genetic diversity.

Keywords: *Theileria* spp., ruminants, MPSP gene